

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ



ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

Неля ПОДЛЕВСЬКА

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

01 вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальний захист та соціальне забезпечення

Назва дисципліни

Галузь знань – 23 Соціальна робота

Спеціальність – 231 Соціальна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Соціальна робота. Соціальна педагогіка та коучинг

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС

Шифр дисципліни – ОПП 09

Мова навчання – українська

Статус дисципліни – обов'язкова (фахової підготовки)

Факультет – гуманітарно-педагогічний

Кафедра – соціальної роботи і соціальної педагогіки

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота у т.т.ч.ІРС				
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні	Семінарські				заняття	
Д	3	5	5	150	66	32		34		84				+
З	3	5	5	150	16	8		8		134				+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Соціальна робота. Соціальна педагогіка та коучинг» за спеціальністю 231 Соціальна робота

Робоча програма складена

Підпис автора

канд. пед. наук, доц.

Юлія ОВОД

Науковий ступінь, учене звання, Ім'я, ПРІЗВИЩЕ автора

Схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки

Протокол від 29 серпня 2025 № 1

Зав. кафедри

Підпис

Олена ВАСИЛЕНКО

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету

Голова вченої ради факультету

Підпис

Неля ПОДЛЕВСЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький 2025

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ініціали, прізвище
Гарант освітньо-професійної програми, канд. пед. наук, доц.	Гуманітарно-педагогічний факультет		Наталія СИНЮК

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Соціальний захист та соціальне забезпечення» є складовою циклу дисциплін фахової підготовки фахівців першого (бакалаврського) освітнього рівня за спеціальністю 231 Соціальна робота за освітньо-професійною програмою Соціальна робота. Соціальна педагогіка та коучинг.

Пререквізити – ОПП 01 Психологічні основи соціальної роботи з різними групами клієнтів, ОЗП 03 Вступ до фаху, ОЗП 07 Інформаційно-комунікаційні технології в соціальній роботі, ОПП.15 Технології соціально-педагогічної діяльності та педагогічний коучинг.

Постреквізити – ОПП.02 Соціальна робота з різними категоріями населення, ОПП 03 Правові основи соціальної роботи, ОПП 05 Основи психопрофілактики та психотерапії в соціальній роботі.

Відповідно до освітньої програми дисципліна має забезпечити:

– **компетентності**: Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК 02); Здатність планувати та управляти часом (ЗК 05); Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 08), Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків (ЗК 14), Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів (ФК 02); Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах (ФК 05); Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах (ФК 08); Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей (ФК 11); Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад (ФК 15); Здатність виявляти і залучати ресурси організацій партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності (ФК 17); Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері (ФК 18); Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи (ФК 19); Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах (ФК 20); Здатність використовувати знання з технологій соціальної роботи та соціальної педагогіки у професійній діяльності (ФК 23); Здатність використовувати знання з теорій, технологій і моделей коучингу у професійній діяльності, розробляти та впроваджувати коучингові програми для окремої особистості чи групи (ФК 24); Здатність до кар'єрного зростання, особистісного розвитку на акмеологічних засадах; прагнення саморозвитку (ФК 26).

– **програмні результати навчання**: Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами. (ПРН 01); Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід (ПРН 03); Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки (ПРН 05); Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях (ПРН 06); Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних завдань (ПРН 07); Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги (ПРН 09); Визначати зміст співпраці з організаціями-партнерами з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності (ПРН 12); Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів (ПРН 13); Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу (ПРН 16); Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів,

ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин (ПРН 19); Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки (ПРН 23); Організовувати соціально-педагогічну діяльність, соціально-педагогічні заходи та доцільно використовувати професійні технології у наданні соціально-педагогічної допомоги різним категоріям клієнтів (ПРН 24); Застосовувати в практичній соціальній роботі, соціально-педагогічній діяльності базові принципи та технології соціальної роботи і соціальної педагогіки та інноваційні реабілітаційні, консультативні, психокорекційні та психотерапевтичні практики і підходи (ПРН 25); Здійснювати аналіз, порівнювати і обирати найбільш ефективні моделі коучингу, коучингові тактики і підходи до різних категорій клієнтів (ПРН 26); Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, членів колективу (ПРН 28).

Мета дисципліни. Формування знань у здобувачів вищої освіти щодо структури і змісту системи соціального забезпечення, досвіду соціальної роботи різних установ, формування активної життєвої позиції у розбудові системи соціального забезпечення.

Предмет дисципліни: Обсяг теоретичних та практично-орієнтованих знань, умінь та навичок студентів з проблем соціального захисту та соціального забезпечення.

Завдання дисципліни: Формувати знання здобувачів з теоретичних основ соціального захисту, розвивати професійне мислення, оволодіння практичними вміннями та навичками, необхідними для ефективної роботи у центрах соціальних служб.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни здобувач має: досконало *володіти* термінологією та основними поняттями; *показувати* навички самостійної роботи, *демонструвати* критичне та самокритичне мислення; *знати та розуміти* сутність, принципи, методи, форми та організацію процесу соціального захисту та соціального страхування; *застосовувати* методи та принципи ефективного впливу; *застосовувати* набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; *застосовувати* активну життєву позицію у розбудові системи соціального забезпечення різних категорій соціальної роботи.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	Лекції	Практичні	СРС	Лекції	Практичні	СРС
Тема 1. Організація соціального забезпечення в системі державної політики	2	2	5	2		8
Тема 2. Історія розвитку системи соціального забезпечення.	2	2	5	2		8
Тема 3. Структура органів соціального захисту населення України.	2	2	5	2		8
Тема 4. Специфіка роботи установ, підприємств, організацій соціального захисту населення.	2	2	5		2	8
Тема 5. Передумови формування соціальної політики в Україні	2	2	5			10
Тема 6. Роль соціального працівника у системі соціального забезпечення України.	2	2	5	2		8
Тема 7. Субсидії як форма соціального забезпечення	2	2	5			8
Тема 8. Адресна соціальна допомога.	2	2	5			8
Тема 9. Система соціального обслуговування та соціальних служб в Україні.	2	2	5			8
Тема10. Основні законодавчі норми організації соціального забезпечення	2	2	7		2	8
Тема11. Основні законодавчі норми організації соціального забезпечення	2	2	5			8
Тема 12. Соціальне забезпечення ветеранів війни, інвалідів, ветеранів праці та інших осіб похилого віку.	2	2	5			10
Тема13.Статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС.	2	2	7			8
Тема 14. Види та форми діяльності територіального центру.	2	2	5			10
Тема 15. Соціальне обслуговування.	2	2	5		2	8
Тема 16. Соціальні пільги	2	4	5		2	8
Разом:	32	34	84	8	8	134

5 Програма навчальної дисципліни

5.1 Зміст лекційного курсу

№ лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1.	Тема 1. Організація соціального забезпечення в системі державної політики. Предмет і завдання курсу. Соціальне забезпечення – складова частина соціальної політики держави. Організаційно-правові форми та види соціального забезпечення. Принципи соціального забезпечення. Моделі соціального захисту	2

	Літ: [1(с. 3-34), 4(с.5-26), 5(с.21-31)]	
2.	Тема 2. Історія розвитку системи соціального забезпечення. Історичні етапи розвитку служб соціального забезпечення. Поняття благодійності, доброчинності та державного захисту. Роль відділів соціального забезпечення(собезів). Організація соціального забезпечення в сучасних умовах. Літ: [1(с.21-38), 2(с.12-22), 3(с.96-110)]	2
3.	Тема 3. Структура органів соціального захисту населення. Політико-адміністративна структура соціального захисту. Особливості соціального забезпечення на державному, регіональному, місцевому рівнях. Роль трудових колективів і недержавних організацій у соціальному захисті населення. Літ: [1(с.5-45), 2(с.13-41), 3(с.11-13), 4(с.122-127)]	2
4.	Тема 4. Специфіка роботи установ, підприємств, організацій соціального захисту населення. Правові засади організації установ з соціального обслуговування. Система роботи будинків – інтернатів. Види інтернатних установ. Літ: [1(с.5-5), 2(с.21-35), 5(с.122-149)]	2
5.	Тема 5. Передумови формування соціальної політики в Україні. Соціальна політика: ключові поняття. Історичні передумови формування соціальної політики. Засоби соціальної політики. Літ: [1(с.54-56), 2(с.67-123), 6(с.47-48)]	2
6.	Тема 6. Роль соціального працівника у системі соціального забезпечення України. Розвиток соціального захисту. Поняття соціального працівника. Соціальний працівник: специфіка професії. Обов'язки соціального працівника Повноваження та якості соціального працівника. Літ: [1(с.477-494), 4(с.162-169)]	2
7.	Тема 7. Субсидії як форма соціального забезпечення. Поняття субсидії. Умови призначення субсидії. Адресний характер допомоги Літ: [1(с.69-83), 3(с.159-202), 5(с.56-74)]	2
8.	Тема 8.Адресна соціальна допомога. Адресна соціальна допомога як одна із форм соціально забезпечення. Види соціальних допомог. Літ: [1(с.24-29), 2(с.59-73), 5(с.537-542)]	2
9.	Тема 9. Система соціального обслуговування та соціальних служб в Україні. Класифікація системи соціальної підтримки. Функції та складові системи соціального обслуговування. Основні тенденції системи соціального обслуговування в Україні. Характеристика мережі стаціонарних установ соціального обслуговування в Україні. Система соціальних служб для дітей та молоді в Україні. Характеристика Державної служби зайнятості Літ: [1(с.133-150, 234-252), 4(с.18-29)]	2
10.	Тема 10.Основні законодавчі норми організації соціального забезпечення. Основні законодавчі норми організації соціального забезпечення. Особливості соціального забезпечення на державному, регіональному, місцевому рівнях.. Літ: [1(с.150-174), 4(с.26-59), 5(с.45-62)]	2
11.	Тема 11. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери. Поняття «недержавна організація». Діяльність недержавних організацій соціальної сфери. Особливості діяльності НДО в Україні. Види груп взаємодопомоги. Роль НДО у розв'язанні соціальних проблем. Літ: [1(с.89-104), 4(с.26-30), 5(с.18-47)]	2

12.	Тема 12. Соціальне забезпечення ветеранів війни, інвалідів, ветеранів праці та інших осіб похилого віку. Поняття і зміст статусу ветерана війни та осіб, на яких поширюється чинність Закону «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Пільги ветеранам війни та гарантії їх соціального захисту. Соціальний захист інвалідів за законодавством України. Законодавче визначення поняття ветерана праці та кола осіб, які визнаються такими. Пільги ветеранам праці. Статус громадян похилого віку і гарантії їх соціального захисту. Статус ветеранів військової служби. Їх соціальний захист.. Літ: [1(с.12-65), 4(с.30-33), 5(с.314-341)]	2
13.	Тема 13. Статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС. Категорії зон радіоактивного забруднення. Правовий режим забруднених територій. Статус осіб, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС: часники ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС; потерпілі від чорнобильської катастрофи; діти, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи. Соціальний захист осіб, постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС: компенсації та пільги; особливості пенсійного забезпечення. Категорії зон радіоактивного забруднення. Правовий режим забруднених територій Літ: [1(с.217-229), 4(с.68-78))]	2
14.	Тема 14. Види та форми діяльності територіального центру. Визначення територіального центру. Діяльність територіального центру. Умови прийняття на облік для надання соціальних послуг та припинення їх надання. Літ: [2(с.234-240, 261-275), 5(с.185-195)]	2
15.	Тема 15. Соціальне обслуговування. Поняття, види та принципи соціального обслуговування. Соціальне обслуговування громадян похилого віку. Соціальне обслуговування неповнолітніх. Соціальна реабілітація та адаптація. Санаторно-курортне лікування. Забезпечення протезно-ортопедичними виробами. Забезпечення засобами пересування Літ: [1(с.249-273), 4(с.53-94), 5(с.121-150)]	2
16.	Тема 16. Соціальні пільги. Поняття та ознаки соціальних пільг, їх класифікація. Пільги на житлово-комунальні послуги. Медико - реабілітаційні соціальні пільги. Пільги у сфері транспортного обслуговування населення. Соціально-трудова та соціально-побутова пільги Літ: [1(с.273-292), 4(с.208-245), 5(с.150-192)]	2
	Разом:	32

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми здобуття освіти

№ п/п	Тема лекції	Кількість годин
1	Організація соціального забезпечення в системі державної політики. Предмет і завдання курсу. Соціальне забезпечення – складова частина соціальної політики держави. Організаційно-правові форми та види соціального забезпечення. Принципи соціального забезпечення. Моделі соціального захисту Літ: [1(с. 3-34), 4(с.5-26), 5(с.21-31)]	2
2	Історія розвитку системи соціального забезпечення Історичні етапи розвитку служб соціального забезпечення. Поняття благодійності, доброчинності та державного захисту. Роль відділів соціального	2

	забезпечення(собезів).Організація соціального забезпечення в сучасних умовах. Літ: [1(с.21-38), 2(с.12-22), 3(с.96-110))]	
3	Структура органів соціального захисту населення. Політико-адміністративна структура соціального захисту. Особливості соціального забезпечення на державному, регіональному, місцевому рівнях Роль трудових колективів і недержавних організацій у соціальному захисті населення. Літ: [1(с.5-45), 2(с.13-41), 3(с.11-13), 4(с.122-127)]	2
4	Роль соціального працівника у системі соціального забезпечення України Розвиток соціального захисту. Поняття соціального працівника. Соціальний працівник: специфіка професії. Обов'язки соціального працівника. Повноваження та якості соціального працівника Літ: [1(с.477-494), 4(с.162-169)]	2
Разом:		8

5.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми здобуття освіти

№ п/п	Тема практичного заняття	К-ть годин
1.	Соціальне забезпечення – складова частина соціальної політики держави. Літ: [1(с.9-34, 481-487, 529-536, 536-545), 2(с.9-22, 22-41), 3(с.96-110, 122-136), 4(с.8-26), 5(с.9-45, 446-464, 462-468, 497-499)]	2
2.	Історичні етапи розвитку служб соціального забезпечення Літ: [1(с.546-574), 2(с.41-129), 5(с.469-485)]	2
3.	Політико-адміністративна структура соціального захисту Літ: [1(с.232-241, 279-291), 2(с.241-264), 3(с.171-202), 5(с.486-489)]	2
4.	Правові засади організації установ з соціального обслуговування. Літ: [1(с.34-46, 412-420, 434-452), 4(с.26-59, 78-89), 5(с.45-62)]	2
5.	Соціальна політика: ключові поняття, види та засоби Літ: [1(с.89-104), 4(с.269-308), 5(с.218-247)]	2
6.	Роль соціального працівника у системі соціального забезпечення України Літ: [1(с.477-494), 4(с.162-169)]	2
7.	Субсидії як форма соціального забезпечення. Літ: [1(с.24-29), 2(с.59-73), 5(с.537-542)]	2
8.	Адресна соціальна допомога як одна із форм соціально забезпечення. Літ: [1(с.69-83), 3(с.159-202), 5(с.56-74)]	2
9.	Соціальний захист інвалідів за законодавством України. Літ: [1(с.12-65), 4(с.30-33), 5(с.314-341)]	2
10.	Соціальний захист осіб, постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС: компенсації та пільги; Літ: [1(с.217-229), 4(с.68-78))]	2
11.	Діяльність територіального центру Літ: [1(с.249-273), 4(с.53-94), 5(с.121-150)]	2
12.	Основні тенденції системи соціального обслуговування в Україні.. Літ: [1(с.104-165), 4(с.68-78, 308-335), 5(с.247-341)]	2
13.	Особливості соціального забезпечення на державному, регіональному, місцевому рівнях. Літ: [1(с.234-240, 261-275), 4(с.93-138), 5(с.76-93, 111-121)]	2

14.	Діяльність недержавних організацій соціальної сфери.. Літ: [1(с.275-313, 324-351), 4(с.153-194, 208-245), 5(с.121-192)]	2
15.	Поняття, види та принципи соціального обслуговування Літ: [1(с.89-104), 4(с.269-308), 5(с.218-247)]	2
16.	Поняття та ознаки соціальних пільг, їх класифікація Літ: [1(с.273-292), 4(с.208-245), 5(с.150-192)]	4
	Разом:	34

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

№ п/п	Тема практичного заняття	К-сть годин
1.	Правові засади організації установ з соціального обслуговування. Літ: [1(с.34-46, 412-420, 434-452), 4(с.26-59, 78-89), 5(с.45-62)]	2
2.	Соціальний захист осіб, постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС: компенсації та пільги; Літ: [1(с.217-229), 4(с.68-78))]	2
3.	Поняття, види та принципи соціального обслуговування Літ: [1(с.89-104), 4(с.269-308), 5(с.218-247)]	2
4.	Поняття та ознаки соціальних пільг, їх класифікація Літ: [1(с.273-292), 4(с.208-245), 5(с.150-192)]	2
	Разом:	8

5.3 Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів *денної* форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу, підготовці до виконання домашніх та контрольних робіт, теоретичного опитування в усній або письмовій формах, тестування з теоретичного матеріалу, виконанні індивідуальних завдань у вигляді презентацій, відеопроєктів, повідомлень тощо. Студенти *заочної* форми навчання виконують ще й контрольну роботу. Вимоги до її виконання, методичні вказівки і варіанти встановлюються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожний студент отримує на кафедрі у період настановної сесії, а також вона вміщена у методичних рекомендаціях та в модульному середовищі.

Самостійна робота студентів *денної* форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу, підготовці до практичних занять, тестуванні з теоретичного матеріалу, виконанні індивідуальних завдань (презентація, педагогічний кросворд).

Зміст самостійної роботи студентів денної форми здобуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до практичного заняття.	8
2	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до практичного заняття.	8
3	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до практичного заняття.	8
4	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до практичного заняття.	8
5	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, підготовка до практичного заняття.	8

6	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю з тем 1-6.	8
7	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до практичного заняття. Консультація з вибору теми ІДЗ.	8
8	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	8
9	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	8
10	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	8
11	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т11, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	8
12	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т12, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	8
13	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т13, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	8
14	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т14, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	8
15	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т15, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	12
16	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т16, підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю з тем 7-16. Захист ІДЗ.	12
Разом:		84

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою та контроль за виконанням індивідуального завдання здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Вимоги до виконання контрольної роботи (для студентів заочної форми здобуття освіти) та індивідуального домашнього завдання (для студентів денної форми здобуття освіти) викладені в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни.

Індивідуальне завдання для самостійної роботи здобувачів (складання і розв'язання тематичних кросвордів)

Захоплення кросвордами сьогодні перенесено на всі верстви населення, в т.ч. й на молодь. Індивідуальна робота над складанням тематичних кросвордів дозволяє студентам заглибитися в зміст дисципліни, що вивчається, підвищити рівень їхньої професійної підготовки, більш ретельно підготуватися до самостійної творчої роботи у навчально-виховних закладах різних типів, впевненіше орієнтуватися в досягненнях науково-технічного прогресу.

Загальні методичні рекомендації і вимоги щодо складання тематичних кросвордів:

За змістовністю кросворд повинен охоплювати основні терміни або поняття певного розділу чи окремої теми курсу. Критерії змістовності – не менше 20 термінів і понять. Якісна оцінка повинна враховувати повноту розкриття змісту цього розділу чи теми.

Структура кросворду складається з титульної сторінки (назва кросворду), кросворду-завдання, текстового завдання, кросворду-рішення. Можливе складання чайнвордів (слова розташовуються одне за одним), японських кросвордів (зашифровані картинки з відповідної тематики курсу), ключвордів (визначення ключового слова або фрази), ребусів (необхідно відгадати слово чи фразу, які зображуються умовними малюнками або цифрами).

Кожен студент за бажанням має можливість самостійно скласти кросворд. Викладач, оцінюючи кросворд, враховує змістовність і форму представлення матеріалу.

6. Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації); практичні заняття (бесіда, демонстрування, спостереження, з використанням кейсів, презентацій), самостійна робота (індивідуальне домашнє завдання, опрацювання теоретичного матеріалу).

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів навчання, зокрема: методи навчання за джерелом передачі і сприймання інформації (словесні (пояснення, дискусія, консультування), практичні (інструктування, розв'язування ситуаційних задач), наочні (демонстрування, ілюстрування, спостереження); за логікою передачі і сприймання навчальної інформації; за рівнем самостійності пізнавальної діяльності (методи проблемного викладу, частково пошукові, дослідницькі); методи стимулювання і мотивації учіння, інтерактивні; метод аналізу конкретних ситуацій (case-study) з використанням технологій візуалізації, інформаційно-комунікаційних та технології дистанційного навчання (сервіс для проведення онлайн конференцій Zoom, Модульне середовище для навчання тощо).

7. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу.

При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання результатів роботи на практичних заняттях (участь у обговоренні ситуацій, самостійні роботи);
- оцінювання результатів виконання індивідуального домашнього завдання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, брати участь у дискусіях щодо прийнятих рішень при виконанні здобувачами задач).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання індивідуального домашнього завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи. У якості ІДЗ здобувач може підготувати кросворд за однією з запропонованих тем при дотриманні узгоджених з викладачем термінів його виконання.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

9 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів (здобувач заочної форми – до 50 балів). Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення...), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів *денної* форми здобуття освіти у 5 семестрі

Аудиторна робота								Контрольні заходи		Самостійна робота	Семестровий контроль	Разом
П'ятий семестр												Сума балів
Практичні заняття								Тестовий контроль:		ІДЗ*	Іспит	
1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	T1-6	T7-16			
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)												
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	6-10	24-40	60-100**
24-40								6-10		6-10	24-40	

Примітка: *ІДЗ – індивідуальне домашнє завдання; Т* – тема навчальної дисципліни;

****За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».**

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми здобуття освіти

Аудиторна робота		Самостійна, індивідуальна робота				Семестровий контроль	Разом	
		П'ятий семестр						Сума балів
Практичне заняття		Контрольна робота		Тестовий контроль	ІДЗ*	Іспит		
1	2	Якість виконання	Захист роботи	Т1-16				
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)								
3-5	3-5	12-20	3-5	3-5	6-10	30-50	60-100	
6-10		15-25		3-5	6-10	30-50		

Оцінювання якості виконання контрольної роботи студентами заочної форми здобуття освіти

Контрольна робота передбачає виконання трьох завдань – два теоретичних і одне – практичне. Кількість завдань у контрольній роботі залежно від особливостей дисципліни визначає кафедра. Зміст завдань наведено в методичних рекомендаціях до виконання контрольної роботи. При оцінюванні контрольної роботи враховуються якість її виконання та захист, кожен з цих показників оцінюються максимально: кожне з теоретичних завдань – 5 балами, практичне завдання 10 балами, загальна максимальна сума балів становить 20.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Таблиця – Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал	Потенційні позитивні бали* (середній бал)	Максимальний (високий) бал
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Теоретичне питання № 2	3	4	5
Практичне завдання	6	8	10
Всього балів	12		20

Примітка. *Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (12 балів) та максимального (20 балів), знаходиться в межах 13-19 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням нижченаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Оцінювання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом

спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при розв'язуванні задач; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає, логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними інструментами. Здобувач вищої освіти не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки.
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом і фаховою термінологією, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь здобувача будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекидає їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

ІДЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 6 балів, максимальний – 10 балів). При підготовці кросворду у якості ІДЗ здобувач вищої освіти отримує максимальний бал (10) за його виконання.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з двох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 30 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця – Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–13	18–22	23–26	27–30
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-74	75-89	90-100
Кількість балів	-	3	4	5

На тестування відводиться 30 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Здобувач може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного (в т.ч. у тестовій формі), так і практичного характеру.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми навчання (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	24		40

*Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів заочної форми навчання (50 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	9	12	15
Теоретичне питання № 2	9	12	15
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	30		50

*Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (30 балів) та максимального (50 балів), знаходиться в межах 31-49 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти).

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

11. Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Організація соціального забезпечення в системі сучасної державної політики.
2. Демократичні засади сучасної соціальної політики у галузі соціального забезпечення.
3. Соціальне забезпечення як пріоритетний напрямок соціальної політики.
4. Основні складові системи соціального забезпечення.
5. Комплексний характер організації соціального забезпечення. Державні, недержавні програми та проекти соціального забезпечення. Основні законодавчі норми організації соціального забезпечення.
6. Організаційні засади соціального забезпечення.
7. Системний характер соціального забезпечення.
8. Основні принципи системного підходу до соціального забезпечення.
9. Основні поняття організаційних моделей соціального забезпечення.
10. Принципи і функціональне призначення соціального забезпечення.

11. Взаємодія законодавчих і виконавчих органів у вирішенні організаційних питань соціального забезпечення.
12. Історичні етапи соціального забезпечення: благодійність, добродійність, державний захист.
13. Роль відділів соціального забезпечення у період розбудови соціалізму.
14. Організація соціального забезпечення в сучасних умовах.
15. Структура органів соціального захисту населення України.
16. Політико-адміністративна структура системи соціального захисту.
17. Відомча структура соціального забезпечення клієнтів соціальної роботи.
18. Особливості соціального забезпечення на державному, регіональному, місцевому рівнях.
19. Роль трудових колективів і недержавних організацій у соціальному забезпеченні.
20. Структура і рівні соціального захисту населення України. Напрямки діяльності і зміст роботи Міністерства праці і соціальної політики.
21. Зміст роботи Міністерства з надзвичайних ситуацій та захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Комітету молодіжної політики, спорту і туризму.
22. Програми і зміст роботи з соціального забезпечення цільових груп дітей і молоді.
23. Пенсійне забезпечення. Субсидії як форма соціального забезпечення.
24. Регіональні органи соціального захисту населення.
25. Регіональна система органів соціального забезпечення.
26. Робота обласних управлінь соціального захисту населення.. Основні завдання і функції роботи.
27. Робота управління соціального захисту населення державних організацій.
28. Специфіка роботи установ, підприємств, організацій соціального захисту населення.
29. Правові засади організації установ з соціального обслуговування. Система роботи будинків-інтернатів.
30. Види інтернатних установ.
31. Цілі і завдання будинків-інтернатів різного профілю: пансіонатів для ветеранів війни та праці, будинків-інтернатів для громадян похилого віку та інвалідів, спеціальних будинків-інтернатів, психоневрологічних інтернатів, дитячих будинків-інтернатів.
32. Структура територіальних центрів з соціального обслуговування.
33. Види та форми діяльності у структурі територіального центру.
34. Зміст та результати роботи територіальних центрів.
35. Навчальні заклади різних рівнів акредитації системи соціального забезпечення.
36. Форми навчання: очна, заочна, дистанційна.
37. Види підприємств та виробничих майданчиків системи соціального забезпечення.
38. Діяльність недержавних організацій соціального забезпечення.
39. Організаційні умови створення професійних і благодійних організацій соціального забезпечення.
40. Історико-соціальні аспекти створення професійних і благодійних організацій.
41. Організаційна структура УТОС.
42. Сутність соціального забезпечення через релігійні, приватні організації та ООН.

12 Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес з дисципліни «Соціальний захист та соціальне забезпечення» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою.

13 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни (за потреби)

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проєктор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

14. Рекомендована література:

Основна

1. Жуков В.І. Соціальна політика: світові тенденції та моделі, застосування в Україні. / Соціальна політика та менеджмент у соціальній роботі. Під заг. ред. І.Зверєвої та Г.Лактіонової. К.: Науковий світ, 2017. С.8-23.
2. Мокрицька Н.П. Право соціального забезпечення: навчальний посібник. Львів: ДУВС, 2020. 536 с.
3. Право соціального забезпечення : навчальний посібник за заг. ред. Г. І. Чанишевої. Одеса, 2022. 266 с
4. Система соціального захисту в Україні : навч. посіб., Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. О. Матрос. Умань : Візаві, 2021. 175 с
5. Соціальний захист громадян : навчальний посібник / Л. Б. Баранник. Вид. 2-ге, доповнене і перероблене. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2017. 246 с.

Додаткова:

1. Актуальні проблеми теорії і практики соціальної роботи на межі тисячоліть: Монографія. К.: УДЦССМ, 2019. 344 с.
2. Інновації у соціальних службах. Навчально-методичний посібник. К.: Пульсари, 2022. С.138-143.
6. Про становище дітей в Україні: державна доповідь за підсумками 2021 року. К.: Шкільний світ, 2021. С. 139-154.

15 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=2519>
2. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/p1age_lib.php.
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.